

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI FANLAR AKADEMIYASI
MINTAQAVIY BO‘LIMI
XORAZM MA‘MUN AKADEMIYASI**

XORAZM MA‘MUN AKADEMIYASI AXBOROTNOMASI

Axborotnoma OAK Rayosatining 2016-yil 29-dekabrdagi 223/4-son qarori bilan biologiya, qishloq xo‘jaligi, tarix, iqtisodiyot, filologiya va arxitektura fanlari bo‘yicha doktorlik dissertatsiyalari asosiy ilmiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro‘yxatiga kiritilgan

**2025-3/4
Xorazm Ma‘mun akademiyasi axborotnomasi
2006 yildan boshlab chop qilinadi**

Xiva-2025

Bosh muharrir:*Abdullayev Ikram Iskandarovich, b.f.d., prof.***Bosh muharrir o'rinbosari:***Hasanov Shodlik Bekpo'latovich, k.f.n., k.i.x.***Tahrir hayati:**

Abdullayev Ikram Iskandarovich, b.f.d., prof.
Abdullayeva Muborak Maxmusovna, b.f.d., prof.
Abduhalimov Bahrom Abduraximovich, t.f.d., prof.
Agzamova Gulchexra Azizovna, t.f.d., prof.
Aimbetov Nagmet Kalliyevich, i.f.d., akad.
Ametov Yakub Idrisovich, b.f.d., prof.
Babadjanov Xushnut, f.f.n., prof.
Bahodirova Feruza Bahodir qizi, PhD, dots,
Bobojonova Sayyora Xushnudovna, b.f.n., dos.
Bekchanov Davron Jumanazarovich, k.f.d.
Buriyev Xasan Chutbayevich, b.f.d., prof.
Gandjayeva Lola Atanazarovna, b.f.d., k.i.x.
Davletov Sanjar Rajabovich, tar.f.d.
Durdiyeva Gavhar Salayevna, arx.f.d.
Ibragimov Baxtiyor To'laganovich, k.f.d., akad.
Izzatullayev Zuvayd, b.f.d., prof.
Ismailov Is'haqjon Otabayevich, f.f.n., dos.
Jumaniyozov Otoboy, f.f.d., prof.
Jumaniyozov Zoxid Otabayevich, f.f.n., dos.
Jumanov Murat Arepbayevich, b.f.d., prof.
Kadirova Shaxnoza Abduxalilovna, k.f.d., prof.
Qalandarov Nazimxon Nazirovich, b.f.f.d., k.i.x.
Karabayev Ikramjan Turayevich, q/x.f.d., prof.
Karimov Ulug'bek Temirbayevich, DSc
Kurbanbayev Ilhom Jumanazarovich, b.f.d., prof.
Kurbanova Saida Bekchanovna, f.f.n., dos.
Qutliyev Uchqun Otoboyevich, f-m.f.d., prof.
Lamers Jon, q/x.f.d., prof.
Maykl S. Enjel, b.f.d., prof.
Maxmudov Raufjon Baxodirovich, f.f.d., k.i.x.
Mirzayev Sirojiddin Zayniyevich, f-m.f.d., prof.
Matniyozova Hilola Xudoyberganovna, b.f.d., prof.
Masharipova Feruza Jumanazarovna, PhD

Mirzayeva Gulnara Saidarifovna, b.f.d.
Najmeddinov Axmad Raxmatovich PhD, dotsent
Pazilov Abduvayit, b.f.d., prof.
Razzaqova Surayyo Razzoqovna, k.f.f.d., dos.
Ramatov Bakmat Zaripovich, q/x.f.n., dos.
Raximov Raxim Atajanovich, t.f.d., prof.
Raximov Matnazar Shomurotovich, b.f.d., prof.
Raximova Go'zal Yuldashovna, f.f.f.d., dos.
Ro'zmetov Baxtiyar, i.f.d., prof.
Ro'zmetov Dilshod Ro'zmiyevich, g.f.n., k.i.x.
Ruzmetov Davron Ibrogimovich, PhD
Sadullayev Azimboy, f-m.f.d., akad.
Salayev San'atbek Komilovich, i.f.d., prof.
Saparbayeva Gulandam Masharipovna, f.f.f.d.
Saparov Kalandar Abdullayevich, b.f.d., prof.
Safarov Alisher Karimdjaniyevich, b.f.d., dos.
Sirojov Oybek Ochilovich, s.f.d., prof.
Sobitov O'lmasboy Tojxmedovich, b.f.f.d., k.i.x.
Sotipov Goyipnazar, q/x.f.d., prof.
Tojibayev Komiljon Sharobitdinovich, b.f.d., akad.
Xolliyev Askar Ergashevich, b.f.d., prof.
Xolmatov Baxtiyor Rustamovich, b.f.d.
Cho'ponov Otanazar Otojonovich, f.f.d., dos.
Shakarboyev Erkin Berdikulovich, b.f.d., prof.
Ermatova Jamila Ismailovna, f.f.n., dos.
Eshchanov Ruzumboy Abdullayevich, b.f.d., prof.
O'razboyev G'ayrat O'razaliyevich, f-m.f.d.
O'rozboyev Abdulla Durdiyevich, f.f.d.
Hajiyeva Maqsuda Sultonovna, fal.f.d.
Hasanov Shodlik Bekpo'latovich, k.f.n., k.i.x.
Xudayberganova Durdona Sidiqovna, f.f.d.
Yuldashev Xamza Kamalovich, PhD
Zaripova Ranojon Zaripovna, PhD, dotsent

Xorazm Ma'mun akademiyasi axborotnomasi: ilmiy jurnal.-№3/4 (124), Xorazm Ma'mun akademiyasi, 2025 y. – 418 b. – Bosma nashrning elektron varianti - <https://www.mamun.uz/bulletin>

ISSN 2091-573 X

Muassis: O'zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi mintaqaviy bo'limi – Xorazm Ma'mun akademiyasi

MUNDARIJA

FILOLOGIYA FANLARI

Abdugapparova Sh. Jahon adabiyotida obrazlar tipologiyasi	7
Abdulazizov D.B. Adabiy o'xshatish: Sharq va G'arb qarama-qarshiligi	9
Abdullayeva N.E. Uzbek paremiografiyasidagi mifologik elementlarning lingvomadaniy jihatlar	12
Abdullayev U. Halima Axmedova she'rlarining lingvopoetik tadqiqi	16
Adxamova Sh. Vaqt o'lchov birliklari so'zlarining semantik tadqiqi	18
Akhmedova D.A., Tagayeva U.E., Ruziyeva U.A. The different symbolic meanings of white in english and uzbek languages	21
Aliyeva Z. Ingliz va o'zbek tillarda futurallikni ifodalovchi leksik birliklar tahlili	26
Ashirova B.Yu. Badiiy narrativ matn tuzilishida stilistik vositalarning qo'llanilishi	29
Avezova D.S. Taxalluslarning tarixiy va lingvistik tahlili	32
Axmedova N.A. Ingliz tilidagi shaxs ruhiy holatini ifodalovchi birliklarning semantikasi	35
Aytmuratova P.G., Fayzullayev F.U. Tibbiyotda ishlatiladigan so'z birlikmalarning o'rni	38
Azimova S.A. "Yosh" konsepti bilan bog'liq kontekstlar va ularning pragmatik xususiyatlari	40
Azizova N.B. Antropotsentrizm til - madaniyat- inson birligining ilmiy-nazariy asosi sifatida	43
Baltayeva I.T. Erkin Samandarning "Arabmuhammad Bahodirxon" tragediyasida xarakterlararo to'qnashuvlar talqini	47
Baymatov A.A. The paradox of betrayal in life and psychotherapy or the peripeties of transformation	51
Begizova M.K. The semantic field of leadership in the english language	56
Berdaliyeva S.D. Yusuf Xos Hojibning "Qutadg'u bilig" asaridagi borliq va inson masalalariga oid axloqiy-falsafiy qarashlari	59
Boboqulova X.E., Sadilloeva R.G'. Fuqarolik jamiyatining rivojlanishida til tarixining o'rni	62
Boboyeva V. Arabizmlarning o'zbek tilini boyitishdagi ahamiyati	65
Boymuratova X. "Firdavs ul-iqbol" asaridagi ayrim atoqli otlarning lingvokulturologik xususiyatlari	68
Bo'riyev D.A. Tilshunoslikda zoonim terminining o'rni	71
Davurov X. Ispan tilida o'zlashma evfemizmlarning xususiyati	74
Djalilova Z.B., Nutfullayeva L.F. Stylistic Devices in Advertising Slogans in the English language	77
Elmirzayeva M.D., Mustafoyeva N.Sh. Morphology: the study of word structure	80
Ergasheva F.B. O'zbek tilidagi rasmiy-idoraviy hujjatlarda keltirilgan nemischa eponimik nomlarning yaratilish tarixi	83
Ergasheva N.A. Toponimlarning topomorfologik tahlili	85
Ergasheva Z. So'z birikmasi va uning lingvistik maqomi haqida ba'zi mulohazalar	88
Esanova M.B., Shukurova S.H. The importance of effective communication in healthcare: the role of medical terminology and dialogue	91
Eshboyeva F. Implikatura, presuppozitsiya, nutq strategiyasi va taktikasi	93
Eshmuratova D.U. Ingliz religionim birliklari yasashida leksik – semantik asosi	96
Fayzullayeva O.U. Badiiy matnda muallif nutqi neologizmlarining semantik xususiyatlari	98
Fayzulloyev O.M. O'zbek va ingliz bolalar folklorida yalinchoq va hukmlagichlar	101
Gafurov B.Z. Structural-componential analysis of the speech communication system through the discourse units	104
Hamdamov H.A. Publitsistik matnlarda antropomorfik metaforalarning kommunikativ va pragmatik imkoniyatlari	108
Hayitboyeva D. Ubaydiy ruboiylarida didaktik masalalar	111
Ismoilova M.Q. O'zbek tilidagi ijtimoiy tarmoq marketingi terminlarining ingliz tiliga tarjimai grammatik va pragmatik xususiyatlari	114
Jalilov B.T. Ingliz tilshunosligida allyuziya pretsedentlik hodisasining muqobili sifatida	116

Jumaniyazova R.S. Feruz obrazi J.Sharipov talqinida	119
Kaxarov Q.Sh. Ota-ona nutqiy etiketining paremiologik birliklarda voqelanishi	123
Kaxarov Q.Sh. Paremiologik birliklarda qaynona-kelin munosabatlarining aks etishi	126
Kayumova Sh.K. Ingliz va o'zbek tillarida "suv" leksemali maqollarning stilistik xususiyatlari	128
Kayumova Sh.K. O'zbek va ingliz tillaridagi "dengiz" gidronim komponentli maqollarning lingvomadaniy tahlili	131
Kayumova Sh.K. O'zbek va ingliz tillarida gidronim komponentli maqollarda sinekdoxa	134
Kayumova Sh.K. Gidronim komponentli maqollarning tarjima muammolari	136
Kazakbayeva D.I. LOR terminologiyasining ingliz va o'zbek tillaridagi qiyosiy tahlili	139
Komilova M.N. Ikki tillilik va kognitiv funksiyalar: ikki tilli odamlarda kognitiv funksiyalar qanday o'zgaradi	142
Kurbanova M.M. Xudoyberdi To'xtaboyev asarlarida bola xarakterining shakllanishi	144
Mamataliyeva N.X. Tez aytishlarning mavzuviy ko'lam	147
Mamatxonov X. The Influence of Diversity of Language in the Community	150
Mansurova U. Odil Yoqubovning "Izlayman" qissasida xarakterlar talqini	152
Mardiyev T.K., Karimova G.A. Evfemizmlarning tarjima muammolari va ularning ekvivalentlarini aniqlash	157
Masharibova R.O. Tilshunoslikda dramalar tadqiq masalasi	160
Matnazarov J.K., Sabirova G.X. Komil Avaz va Gavhar Ibodullayeva she'rlarida maqol va ibora asosli intertekstlar	163
Matqosimova M.E. Topokomponentli paremiyalarning xalq og'zaki ijodidagi funksional vazifasi	166
Mehmonova O.R. Lingvopragmatik nutq va uning asosiy tamoyillari	169
Meyliyeva Sh. Principles of language assessment and test design	172
Mirzakamolov U.K. O'zbek va ingliz maqollarida "mehmondo'stlik" konseptining lingvomadaniy xususiyatlari	174
Mukhammadieva N.M. The functions of language: understanding emotive verbs	177
Mukhammadieva N.M. Understanding the emotive functions of language	179
Mukhitdinova N.B. Exploring the discursive factors of genre characteristics in Jane Austen novels	182
Muratkhojaeva F.X. Inson ruhiyatini ifodalashda lisoniy vositalar qamrovi	185
Murxanova N. Diskursda arabizmlar tahlili	187
Mustafayeva N.A. Sharof Boshbekov dramalarida lisoniy imkoniyatlarning sotsiopragmatik tavsifi	189
Muxtashamova P.Z. O'zbek va Ingliz tillaridagi paremiologik birliklarning qiyosiy semantik tahlili	192
Nabijonova M. O'zbek tiliga o'zlashgan neologizmlarning leksik-semantik xususiyatlari	194
Nazarova X.G. Nodim Namangoniy adabiy merosi: davr va shoir	197
Niyazova M.X., Kushaeva F.A. "Great expectations" by Charles Dickens as an educational and social critique in 19th-century England	201
Norkulova Sh. Ertak matnida shaxs deyksisining funksional tahlili	203
Normurodova O.B. Factors of culture influencing extralinguistic translation	205
Obobakirova V.V. Understanding pseudonyms	208
Olimjanova D.O. Badiiy matn - lingvostilistik tadqiqot obyekti sifatida	210
Olimov Z.Sh. Arab adabiyotida tarjimashunoslik	213
Omonova F.A. The semantic characteristics of intercultural communication in English	216
Oripov O.A. Navoiy viloyati Nurota toponimiyasining lug'aviy asoslari	219
Orziqulova G.M. Psixolingvistik va badiiy adabiyot: o'zaro ta'sir va ahamiyat	222
Qayumova M.M. O'zbek ertaklarida "o'gay" konseptining ifodalanishi	226
Qosimov U. Ulug'bek Hamdamning "Isyon va itoat" asari tahlili	228
Radjabova I.E. Badiiy tasvir vositalarida badiiy tarjimaning sifat tahlili	231
Rahmonova D.Yu. Zamonaviy tilshunoslikda dizayn va rassomchilik sohasiga oid terminlarning tavsifi	234

Rahmonqulova Yo.T. Ingliz va o'zbek tillarida somatizmlarni ifodalovchi topishmoqlarning struktur va sintaktik xususiyatlari	239
Ro'ziyev Q.T. Til o'rganuvchilar uchun lug'atlaridan samarali foydalanishdagi muammolar	241
Sabirova N.K. Chet tillarda madaniyatlararo muloqotni o'rgatishning dolzarb masalalari	245
Sadinov O.Z. O. Henry ijodi va o'zbek adabiyotida hikoya janrining o'ziga xos o'xshashliklari	247
Sadullaev F.B., Sattorova O.J. The socio-historical foundations of 20th century u.s modern literature	250
Saidova I. Ogahiyning "Gulshani davlat" asari – tilshunoslikka oid qimmatli manba	253
Saidova M.U., Sayfiyeva M.S. Ingliz badiiy diskursida kogeziyaning stilistik funksiyalari va uning kogerensiyaga ta'siri	256
Saidova M.U., Tursunova S.G'. O. Henrining qisqa hikoyalarida sintaktik uslubiy vositalarning ifodalanishi	259
Samatova Z.Q. Alogizm tamoyiliga asoslangan uslubiy vositalarning tasnifi tamoyillari	262
Sattorova F.Sh. Mustaqillik davri bolalar adabiyotida "hikoya" janrining badiiy-g'oyaviy xususiyatlari	266
Sharapova G.Sh. Moral and educational issues in Saadi Shirazi's "Gulistan"	269
Sharifov S.Z. Omon Muxtorning «To'rt tomon qibla» romanida badiiy xarakter ifodasi	271
Sharipova M.Kh. Literary portraits of khans in 16th-century tazkiras: social and cultural context	274
Shimanskaya D.B. Dialogue in the novel "Their eyes watching god" and metaphorical interpretation of the consciousness of two races	277
Shomuratova O.X. O'zbek va rus tillarda belgilovchi atov birliklarining funksional - semantik xususiyatlari	281
Shukurova Z. Bedil ijodida "sabki hindiy" uslubi	283
Suleymanova N.M., Zaxidova G.T. Ingliz va o'zbek tillaridagi sintaktik tuzilmalar va nutqning shakllanishi	286
Tog'aymurodova S.S. Muqobilsiz leksikaga oid birliklarni ikki tilli o'quv lug'atlarida talqin qilish tamoyillari	289
Toshmamatova S.K. Badiiy psixologizm genezisi	292
Toshpulatov B.B. Jorj Gordon Bayron she'riy asarlarida adabiyotshunoslarning fikrlari	295
Turaqulova D.Q. Time's arrow in shakespeare's sonnets: a multifaceted exploration	298
Turdaliyeva D.S. Publitsistik nashrlarda maqollarning tutgan o'rni	300
Turdiyeva K.U. The importance of the translator in intercultural communication	302
Tursunmurodova D.R. Alisher Navoiyning ikki qit'asi tahlili	304
Uluqov N. O'zbek xalq bayramlari bilan bog'liq paremalarning lingvokulturologik tahlili	307
Unarova D.A. Chastotali lug'at asosidagi tahlil usullari, tahlil vositalari va ahamiyati	309
Usmanova S.S. Sharq malikalarining badiiy talqini	315
Usmonova Sh.Yo. Comparative analysis of toponyms in english and uzbek languages	317
Xamzaev S.A. O'zbek tili hududiy shevalarining uning leksik qatlamining shakllanishi va rivojlanishiga ta'siri	320
Xasanova N. Ingliz tilida anatem illokutiv akti hosil qiluvchi lisoniy vositalar	323
Xudayarova D.Sh. Komil Xorazmiy muxammaslari haqida	326
Yaxshiyeva Z.R. Husayn Jovid ijodida ikki tarixiy shaxs munosabati tahlili	329
Yo'ldashmirzayeva M.B. Reklamalarda til va tasvir sintezi	334
Yuldashev E. Komil Xorazmiy devonida takrorlarning lingvopoetik imkoniyatlari	337
Yusupova F.A., Eshmurodova D.U. Tarjimada tag matnning lingvistik xususiyatlari	342
Yusupova S.A., Mamajonova Z.Sh. Hurmat ifodalashda paralingvistik vositalarning nazariy asoslari	345
Yusupova S.A., Po'latova K.Sh. Ingliz va rus tillarida hurmat tushunchasining lingvistik tadqiqi	348
Yusupov Kh. Comparative linguacultural characters of lexical units of the concept "mourning" in english and uzbek	350

fuqarodin ko'p ayol-u atfol va asbob-u amvol asir va o'lja qilib, sur'ati tamom bila firoriy bo'ldilar" [1, 62].

Ogahiy o'z davrining ilg'or olimi sifatida tilga kirib kelgan yangi birliklarni ham o'zlashtirib, ularning ma'nolarini ham o'z asarida izohlab ketadi. Asarda "bolyuz" – *"Bolyuzlar bu so'zni eshitib, xurram va xushvaqt bo'ldilar va o'zga so'z demadilar... Ma'lum bo'lsunkim, "bolyuz" deb har mamlakat podshohining tujjor va o'zga musofirning ahvolidin xabardor bo'lmoq uchun chaqaturg'an yoqishlarda tayin etib qo'yg'an kishini ayturlar* [1, 280], "impero'r", "zakun".

Xulosa o'rnida aytish mumkinki, Muhammad Rizo Ogahiyning tarixiy asarlari faqatgina tarixiy davr haqida ma'lumot beribgina qolmay, balki XIX asr o'zbek adabiy tilining ham badiiy ijod sohasida, ham siyosatda, ham xalqning muomala vositasi sifatida boy ekanligini, fikr ifodalashda leksik jihatdan salmoqdor ekanligini ko'rsatib beruvchi qimmatli manbadir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. "Gulshani davlat". Muhammad Rizo Erniyozbek o'g'li Ogahiy "Asarlar" 6-jild (Davlat gulshani). – T.: "Sharq", 2020.
2. "O'zbek mumtoz lug'ati" platformasi
3. "O'zbek tilining etimologik lug'ati". Rahmatullayev Sh.T.: "Universitet". 2000
4. "O'zbek tilining izohli lug'ati". 1-jild.- T.: "O'zbekiston milliy ensiklopediyasi". 2006.
5. "O'zbek tilining izohli lug'ati". 3-jild.- T.: "O'zbekiston milliy ensiklopediyasi". 2006.
6. "Ogahiy ijodiy merosi va Sharq adabiyotida adabiy an'ana masalasi". Respublika ilmiy-amaliy anjumani to'plami. – 2022.
7. "Ogahiyning "Riyoziy ud-davla" asarida ijtimoiy-siyosiy leksika" <http://www.calameo.com/books>

UO'K 811.161.1'38'42:005+811.111'38'42:005

INGLIZ BADIY DISKURSIDA KOGEZIYANING STILISTIK FUNKSIYALARI VA UNING KOGERENSIYAGA TA'SIRI

M.U.Saidova, dots., PhD, Buxoro davlat universiteti, Buxoro

M.S.Sayfiyeva, magistrant, Buxoro davlat universiteti, Buxoro

Annotatsiya. Ushbu maqolada ingliz badiiy diskursida kogeziyaning stilistik funksiyalari va uning kogerensiyaga ta'siri tahlil qilinadi. Kogeziya nafaqat matnning bog'liqligini ta'minlash, balki uning stilistik xususiyatlarini shakllantirishda ham muhim rol o'ynaydi. Tadqiqot doirasida O. Henryning "After twenty years" hikoyasi asosiy tahlil manbai sifatida tanlanadi. Ushbu hikoyadagi kogeziya vositalari (leksik, grammatik va stilistik birliklar) o'rganilib, ularning matnning mantiqiy bog'liqligi va badiiy ifodaliligiga qanday ta'sir ko'rsatishi tahlil qilinadi. Maqola natijalari badiiy matnni o'qish va tushunish jarayonida kogeziyaning ahamiyatini yanada chuqurroq anglashga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: diskurs, kogerensiya, kogeziya, stilistik funksiyalar, badiiy diskurs, mazmuniy uyg'unlik, matn tuzilishi, leksik va grammatik bog'lanish, syujet, personaj, dramatik ta'sir, matn bog'liqligi, leksik kogeziya, grammatik kogeziya, stilistik birliklar.

Аннотация. В данной статье анализируются стилистические функции когезии в английском художественном дискурсе и её влияние на когерентность. Когезия играет важную роль не только в обеспечении связности текста, но и в формировании его стилистических характеристик. В рамках исследования основным объектом анализа выбран рассказ О. Генри "After Twenty Years". Рассматриваются средства когезии (лексические, грамматические и стилистические единицы), их влияние на логическую связность текста и художественную выразительность. Результаты статьи способствуют более глубокому пониманию значимости когезии в процессе чтения и восприятия художественного текста.

Ключевые слова: дискурс, когерентность, когезия, стилистические функции, художественный дискурс, содержательная целостность, структура текста, лексическая и грамматическая связь, сюжет, персонаж, драматический эффект, связность текста, лексическая когезия, грамматическая когезия, стилистические единицы.

Abstract. This article analyzes the stylistic functions of cohesion in English literary discourse and its impact on coherence. Cohesion plays a crucial role not only in ensuring textual connectedness but also in shaping its stylistic features. The study focuses on O. Henry's short story "After Twenty

Years” as the primary source for analysis. The research examines cohesion devices (lexical, grammatical, and stylistic elements) and their influence on the logical consistency and artistic expressiveness of the text. The findings of this article contribute to a deeper understanding of the importance of cohesion in reading and comprehending literary texts.

Keywords: discourse, coherence, cohesion, stylistic functions, literary discourse, textual integrity, text structure, lexical and grammatical connection, plot, character, dramatic effect, textual connectedness, lexical cohesion, grammatical cohesion, stylistic elements.

Kirish. Ingliz badiiy matnlarining yaxlitligi va mazmuniy uyg'unligi ko'pincha kogeziya va kogerensiya kabi lingvistik tushunchalar orqali ta'minlanadi. Kogeziya matndagi so'z va jumlar orasidagi grammatik, leksik hamda stilistik bog'liqlikni ifodalaydi, kogerensiya esa umumiy mazmuniy yaxlitlik va tushunarlik darajasini belgilaydi. Ushbu maqolada O. Henryning “After Twenty Years” hikoyasi misolida badiiy diskursda kogeziyaning stilistik funksiyalari va uning kogerensiyaga ta'siri o'rganiladi. Tadqiqot davomida kogeziyaning stilistik funksiyalari tahlil qilinib, ular matnning badiiy ifodaliligi va semantik yaxlitligiga qanday hissa qo'shishi aniqlanadi. Ushbu maqola badiiy matnlarni tahlil qilish va tushunishda kogeziya va kogerensiyaning o'rni haqida chuqurroq tasavvur hosil qilishga yordam beradi.

Asosiy qism. Ingliz badiiy matnlarida kogeziya va kogerensiya muhim lingvistik tushunchalar bo'lib, ular matnning yaxlitligini ta'minlashda asosiy rol o'ynaydi. Kogeziya va uning stilistik funksiyalari matnlardagi bog'liqlikni shakllantirsa, kogerensiya esa mazmun jihatdan matnning mantiqiy va semantik mustahkamligini ifodalaydi. Ushbu maqolada kogeziyaning stilistik funksiyalari va uning kogerensiyaga ta'siri O. Henryning “After Twenty Years” hikoyasi misolida tahlil qilinadi.

Kogeziya matn tarkibiy qismlarining o'zaro grammatik va leksik bog'liqligini ta'minlovchi lingvistik vositalar yig'indisidir. Kogerensiya esa matnning mantiqiy izchilligini ta'minlab, o'quvchiga uning mazmunini yaxlit idrok etish imkonini beradi. Kogeziya matnni texnik jihatdan bog'lasa, kogerensiya uning semantik va pragmatik yaxlitligini shakllantiradi.

Kogeziyaning stilistik funksiyalari matnning yaxlitligi va mantiqiy bog'liqligini ta'minlash bilan birga, uning ekspressivligini, emotsional ta'sirchanligini va stilistik individualligini shakllantirishga xizmat qiladi. Kogeziya vositalari ya'ni takrorlar (repetition), parallel konstruksiyalar, sinonimlar, antonimlar va referensiyalar matnga estetik va stilistik boylik baxsh etib, uni jonli va ta'sirchan qiladi. Ular matnning stilistik yaxlitligini ta'minlaydi, turli stilistik vositalar, ya'ni, metafora, ironiya, epitet, inversiya kogeziya vositalari bilan uyg'unlashib, matnning umumiy ohangini shakllantiradi, matning emotsional rang-barangligini oshiradi. Kogeziyaning stilistik funksiyalari o'quvchining e'tiborini muayyan g'oya yoki motivga qaratadi, takrorlar va parallel tuzilmalar o'quvchiga asosiy fikrlarni eslatib, matnning asosiy mazmuniy tuzilishini mustahkamlaydi.

O. Henryning “After Twenty Years” hikoyasida ham parallelizm va takror (repetition) muhim rol o'ynaydi. Masalan, dialog davomida “twenty years” iborasi bir necha marta takrorlanadi, bu esa matnni tematik jihatdan bog'liq qiladi. Masalan, “It's an appointment made twenty years ago. We agreed that night that we would meet here again in twenty years” [2].

Bundan tashqari, hikoyaning kutilmagan yakuni ham kogerensiyani kuchaytiruvchi stilistik vositalardan biri hisoblanadi. Hikoya boshida berilgan ma'lumotlar oxirgi sahnalarda kutilmagan tus oladi va shu orqali matn o'quvchining idrokida yaxlit ko'rinishda qoladi.

D. Tannenning fikriga ko'ra, takrorlash stilistik vosita sifatida matnda ifodalangan xabarni yaxshiroq tushunishga yordam beradi, chunki “o'quvchining e'tibori, avvalo, yangi ma'lumotlarga jalb qilinadi, ilgari ma'lum bo'lgan axborot esa yangi ma'lumotni yaxshiroq idrok etish uchun zarur bo'lgan fon vazifasini bajaradi” [3].

Stilistik birliklar hikoyaning badiiy mazmunini kuchaytiradi. O. Henry hikoyada ta'sirli tasvir va dialoglardan foydalanib, o'quvchida dramatik muhit yaratadi. Masalan, qahramonning “I was at the place on time” degan so'zlari uning vafodorligi va oldindan kelishilgan uchrashuvga bo'lgan hurmatini aks ettiradi, bu esa hikoyaning emotsional kuchini oshiradi.

Kogeziya hikoyaning umumiy mantiqiy tuzilishiga ham bevosita ta'sir ko'rsatadi. "After Twenty Years" hikoyasida voqealar izchil davom etib, qahramonlarning o'tmishi va hozirgi holati o'zaro bog'liq holda ochib beriladi. Qahramonlarning monolog va dialoglari hikoyaning mazmuniy yaxlitligini shakllantiradi va uning dramatik kulminatsiyasiga olib keladi. Masalan, oxirgi qismda Jimmy Wellsning yozgan xati hikoyaning yechim qismi bo'lib, avvalgi voqealar bilan bevosita bog'liq tarzda tugallanadi.

"After Twenty Years" hikoyasidagi kogeziyaning stilistik funksiyalariga bir nechta misollar keltirishimiz mumkin. Masalan: "Twenty years ago tonight," said the man, "I had dinner here with Jimmy Wells. He was my best friend and the best fellow in the world. He and I grew up together here in New York, like two brothers. I was eighteen and Jimmy was twenty" [2]. Bu gapda parallelizm va takrorlash usullari qo'llangan. "He was my best friend and the best fellow in the world." Bu yerda ta'kidlovchi parallelizm mavjud. Gapda "best" sifati takror kelib, Jimmyning qadrdon do'st ekanligi kuchaytirilgan. "He and I grew up together here in New York, like two brothers." Bu jumlada parallel tuzilma ishlatilgan bo'lib, do'stlik va birodarlik o'rtasidagi o'xshashlikni kuchaytiradi. "I was eighteen and Jimmy was twenty." Bunda raqamlar orqali ritmik uyg'unlik hosil qilinib, vaqt o'tishi va hayot yo'llarining ajralishini ta'kidlashga xizmat qiladi.

Yana bir misol: "You're not Jimmy Wells," he said. "Twenty years is a long time, but not long enough to change the shape of a man's nose" [2]. Bu jumlada antiteza (qarama-qarshilik) usuli ishlatilgan. "Twenty years is a long time, but not long enough...", bu yerda vaqt va tashqi o'zgarish o'rtasida kontrast hosil qilingan. Ushbu qarama-qarshilik o'quvchini ikkilantiradi va sirli muhit yaratishga xizmat qiladi.

Yana bir boshqa misol: "Bob: I was at the place on time. I saw the face of the man wanted by Chicago cops. I didn't want to arrest you myself. So I went and got another cop and sent him to do the job. – JIMMY" [2]. Bu yakuniy xat orqali dramaturgiya va ironik effekt kuchaytirilgan. Jimmy Wells do'stiga bergan va'dasiga sodiq qoldi, u uchrashuvga keldi. Biroq bu uchrashuv do'stona emas, hizmat burchi sifatida sodir bo'ldi. Bob o'z do'sti Jimmyga sodiq deb o'ylaydi, lekin natijada Jimmy uni qamashga majbur bo'ladi. Bu dramaturgik burilish (plot twist) hisoblanadi. Jimmy o'zining shaxsiy hissiyotlarini aralashtirmasdan, o'z kasbiga sodiqligini ko'rsatadi, bu esa hikoyaning mavzuli uyg'unligini (coherence) ta'minlaydi.

"We agreed that night that we would meet here again in twenty years. We thought that in twenty years we would know what kind of men we were, and what future waited for us" [2]. "We agreed...", "We thought..." bu yerda anafora (bir xil so'z bilan boshlash) qo'llanilgan. Bu usul matnga ritmik oqim va urg'u beradi. "...in twenty years" iborasi ikki marta ishlatilgan, bu epifora (gap oxirida takrorlash) bo'lib, hikoyaning asosiy g'oyasini ta'kidlaydi. Ushbu usullar hikoyaning semantik uyg'unligini oshiradi.

O. Henry hikoyasida kogeziyaning stilistik funksiyalari faol qo'llangan. Ular hikoyaning nafaqat mantiqiy bog'liqligini, balki emotsional ta'sirini ham kuchaytiradi.

Tahlil shuni ko'rsatadiki, O. Henry hikoyalarida kogeziya va kogerensiya o'zaro chambarchas bog'liq bo'lib, matnning mazmuniy yaxlitligini ta'minlaydi. Ular o'quvchiga voqealar rivojini tushunishda va qahramonlarning ruhiy holatini his qilishda muhim ahamiyat kasb etadi. Ushbu tahlil badiiy matnni o'qish va tahlil qilishda kogeziya va kogerensiyaning ahamiyatini chuqurroq anglash imkonini beradi.

Xulosa. Ushbu maqolada ingliz badiiy diskursida kogeziyaning stilistik funksiyalari va uning kogerensiyaga ta'siri tahlil qilindi. O. Henryning "After Twenty Years" hikoyasi misolida turli koheziya vositalari, jumladan, takrorlash (repetition), parallelizm (parallelism), antiteza (antithesis), dramatik ironiya (dramatic irony) va sintaktik uyg'unlik (syntactic cohesion) kabi usullar matnni bog'lash va uning stilistik yaxlitligini ta'minlashda qanday rol o'ynashi ko'rsatib berildi.

Kogeziyaning stilistik funksiyalari matnni yaxlit holatda ushlab turuvchi kogeziya vositalari nafaqat lingvistik bog'liqlikni, balki matnning estetik va ta'sirchanligini ham oshiradi. Takrorlash va parallelizm hikoyada ritmik uyg'unlik yaratadi va o'quvchining e'tiborini muhim fikrlarga qaratadi. Antiteza (qarama-qarshilik) esa syujetning dinamikasini oshirib, o'quvchini hayratda qoldiradigan burilishlarga tayyorlaydi. Dramatik ironiya esa matnga emotsional chuqurlik bag'ishlab, o'quvchida

kutilmagan hayajon uyg'otadi. Hikoyadagi vaqt strukturasining takrorlanishi (yigirma yil oldin – hozirgi holat) vaqtning o'tishi va inson taqdiridagi o'zgarishlarni ta'kidlaydi. Personajlarning muloqoti orqali bog'liqlik yaratilishi (Bob va politsiyachi o'rtasidagi suhbat) hikoyaning rivojlanishini izchil ta'minlaydi. Matnning mavzuvii bog'liqligi hikoyaning oxirigacha saqlanib, o'quvchiga Bob va Jimmyning ikki xil yo'l tanlaganini aniq his qilish imkonini beradi.

Kogeziya va kogerensiya badiiy matnni yaxlit va mantiqiy qilishda muhim vositalardir. O. Henry hikoyalarida bu usullar nafaqat lingvistik bog'liqlikni ta'minlaydi, balki matnning estetik va emotsional kuchini ham oshiradi. "After Twenty Years" hikoyasidagi kogeziyaning stilistik funksiyalari matnning dinamikasi, dramatik ta'siri va umumiy estetik qiymatini boyitib, o'quvchini qiziqtirish va ta'sirlantirishga xizmat qiladi. Bu esa O. Henry asarlarining jozibadorligini va ularning adabiyotda muhim o'rin tutishini yana bir bor isbotlaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Halliday, M. A. K., & Hasan, R. (1976). "Cohesion in English". London: Longman.
2. O. Henry. (2005). "The Gift of the Magi and other stories" ("After twenty years").
3. D. Tannen Transcription conventions from Talking Voices: Repetition, Dialog and Imagery in Conversational Discourse / D. Tannen. – Cambridge: Cambridge University Press, 1989. – p. 256
4. Brown, G., & Yule, G. (1983). "Discourse Analysis". Cambridge: Cambridge University Press.
5. Cook, G. (1994). "Discourse and Literature: The Interplay of Form and Mind". Oxford: Oxford University Press.
6. Tanskanen, S. K. (2006). "Collaborative Dialogue in Literary Discourse" Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.
7. Gee, J. P., & Handford, M. (2013). "The Routledge Handbook of Discourse Analysis". London: Routledge.
8. Toolan, M. (2001). "Narrative: A Critical Linguistic Introduction". London: Routledge.
9. Hoey, M. (1991). "Patterns of Lexis in Text". Oxford: Oxford University Press.
10. Schiffrin, D., Tannen, D., & Hamilton, H. E. (Eds.). (2001). "The Handbook of Discourse Analysis" Oxford: Blackwell.
11. Yule, G. (1996). "Pragmatics" Oxford: Oxford University Press.
12. Renkema, J. (2004). "Introduction to Discourse Studies". Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.
13. Castro, C. D. (2004). "Cohesive devices in second language writing".
14. Palmer, B. C. (1999). "Developing cultural literacy through the writing process".

UO'K 82-32

O. HENRINING QISQA HIKOYALARIDA SINTAKTIK USLUBIY VOSITALARNING IFODALANISHI

M.U.Saidova, dots., PhD, Buxoro davlat universiteti, Buxoro

S.G'.Tursunova, magistrant, Buxoro davlat universiteti, Buxoro

Annotatsiya. Ushbu maqola O.Henri qisqa hikoyalarida sintaktik uslubiy vositalarning qo'llanilishiga bag'ishlanadi. Muallif O.Henri asarlarining stilistik xususiyatlarini tahlil qilib, uning hikoyalariga xos bo'lgan sintaktik tuzilmalar, jumla tuzilmalari, so'z tartibi va boshqa uslubiy vositalar orqali yaratilgan badiiy ta'sirni ko'rsatadi. Maqolada O. Henrining obrazli va jozibali tilini yaratishda sintaktik vositalarning o'rni, shuningdek, bu vositalar yordamida hikoya syujeti, qahramonlarning xarakteri va voqealarning dinamikasini ifodalashning o'ziga xos xususiyatlari o'rganiladi. Tadqiqot natijalari O.Henri ijodining stilistik boyligi va uning qisqa hikoya janriga qo'shgan hissasi haqida yangi ma'lumotlar beradi.

Kalit so'zlar: Sintaktik uslubiy vositalar, stilistika, badiiy uslub, jumla tuzilishi, so'z tartibi, obrazlilik, til vositalari, adabiy tahlil.

Аннотация. Данная статья посвящена анализу использования синтаксических стилистических средств в рассказах О. Генри. Автор исследует особенности синтаксической организации текстов О. Генри, рассматривая роль различных синтаксических конструкций, порядка слов, а также других стилистических приемов в создании художественного эффекта. В статье анализируется вклад синтаксических средств в формирование образного и динамичного языка О. Генри, а также их функция в раскрытии сюжета, характеристики персонажей и динамики событий. Исследование выявляет функциональные особенности синтаксических стилистических приемов в рассказах писателя и их значение в формировании его неповторимого стиля.